

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Utredningsavdelningen
Maria Södling
YTTRANDE

2005-03-29
Reg.nr 13-98-05; 13-116-05

Nytt nationellt kunskapscentrum. Ombildning av RKC (SOU 2004:117) Dnr N2004/10056/JÄM

Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt (SOU 2004:121) Dnr N2004/9764/JÄM

Högskoleverket har anmodats att yttra sig över *Nytt nationellt kunskapscentrum. Ombildning av RKC* samt över *Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt*. Verket väljer att kommentera de båda betänkandena i ett yttrande. Våra synpunkter avser resonemangen om utbildning, samverkan och forskarutbildning, men berör också arbetsfördelningen mellan ett ombildat Rikskvinnocentrum (RKC) och ett nationellt forskningscentrum.

Utredningarna ger värdefull kunskap om hur frågan om mäns våld mot kvinnor behandlats i svensk politik och praxis. De lämnar goda förslag till hur kunskap om könsrelaterat våld kan utvecklas, systematiseras och institutionaliseras. Detta sker mot bakgrund av den uppmärksamhet som frågan fått under senare år. Mäns våld mot kvinnor ses alltmer som ett allvarligt samhällsproblem, både nationellt och globalt, och som en fråga om kvinnors rätt till hälsa, autonomi och säkerhet.

Två centrum

Högskoleverket ser positivt på förslagen att ombilda RKC till ett nationellt kunskapscentrum om mäns våld mot kvinnor och våld i samkönade relationer samt att inrätta ett nationellt forskningscentrum om mäns våld mot kvinnor och barn. Det är angeläget att skapa förutsättningar för en kunskapsutveckling som är koncentrerad, mångdisciplinär och långsiktig. Genom att permanenta RKC:s verksamhet kan man tillvarata ett drygt decenniums erfarenhet av arbete med våld mot kvinnor och trygga en fortsatt utveckling. Genom att skapa en specifik och samlad forskningsmiljö - ett nationellt forskningscentrum - kan man säkerställa forskning inom ett viktigt område.

Högskoleverket tillstyrker förslaget att ett ombildat RKC förläggs till Uppsala universitet med Utbildnings- och kulturdepartementet som huvudman. Mot bakgrund av dess nuvarande placering och de uppgifter som RKC föreslås ha är

det naturligt att centrumet knyts till Uppsala universitet som särskild inrättning enligt högskoleförordningen 3 kap 8§.

Även ett nationellt forskningscentrum bör enligt Högskoleverket kunna etableras som särskild inrättning vid ett lärosäte.

Utbildning, samverkan och forskarutbildning

Nytt nationellt kunskapscentrum. Ombildning av RKC (SOU 2004:117)

Betänkandet föreslår att RKC även i framtiden ska bedriva tvärvetenskaplig utbildning för studenter i olika utbildningar. Högskoleverket har härvidlag ingenting att erinra. RKC har utvecklat väl fungerande undervisningsformer och är etablerat som utbildningsanordnare.

Högskoleverket tillstyrker tanken att en av RKC:s uppgifter ska vara att se över behovet av fortbildning för lärare i relevanta högskoleutbildningar. Detta har verket föreslagit i rapporten *Genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor. Ett regeringsuppdrag* (2004). Att lärarna inom till exempel läkar- eller socionomutbildningen har kunskaper, inte minst inom aktuell teoribildning, är betydelsefullt för att studenterna i sina kommande yrken ska kunna möta utsatta kvinnor på ett bra sätt.

Högskoleverket ser också positivt på att utredningen betonar uppdraget att samverka med andra aktörer inom och utanför högskolan (till exempel myndigheter, sjukvårdens huvudmän, media). Här kan RKC komma att spela en roll som kunskapsförmedlare och deltagare i debatten.

Vad gäller utbildning och samverkan är det viktigt att RKC:s verksamhet utformas i relation till de uppgifter som tilldelas det nationella forskningscentrumet (se nedan).

Slag i luften. En utredning om myndigheter, mansvåld och makt (SOU 2004:121)

Krav på kunskap om våld i examensordningen

Utredningen ställer sig bakom Högskoleverkets tidigare förslag om att regeringen ska överväga att föra in formuleringar om mäns våld mot kvinnor i examensordningen för ett antal yrkesutbildningar. Högskoleverket delar uppfattningen att kunskap om könsrelaterat våld är angelägen för många yrkesgrupper. Vår bedömning är dock att undervisning i ämnet är särskilt central för studenter i de utbildningar vi föreslagit, nämligen för dem som i sitt framtida arbete kan komma i direkt möte med utsatta kvinnor.

Krav på lärares kompetens

Även i fråga om lärarnas kompetens hänvisar *Slag i luften* till Högskoleverkets resonemang om vikten av lärares kompetens inom aktuell och relevant forskning. Vi ställer oss dock frågande till betänkandets något otydliga formulering om att överväga ”krav på formell genusvetenskaplig och våldsteoretisk kompetens vid rekryteringen av nya lärare”. Att undervisande lärare ska ha goda kunskaper inom

fältet är enligt Högskoleverket självklart. Det bör dock vara möjligt att rekrytera kompetenta lärare utan generella krav av detta slag.

Forskarutbildning

Betänkandet poängterar att ett nationellt forskningscentrum måste vara tillräckligt stort, inklusive ett antal doktorandtjänster, för att få till stånd en god forskningsmiljö. Detta är enligt Högskoleverket en riktig ansats som dock kan komma att begränsas av de ekonomiska villkor som i nuläget råder för forskning och forskarutbildning. Att organisera centrumet som en särskild inrättning vid ett lärosäte och på det viset koppla verksamheten till ett större vetenskapligt sammanhang kan vara en väg att lösa detta problem.

Högskoleverket instämmer i förslaget att centrumet bör vara samhällsvetenskapligt orienterat, med fokus på kön, makt och våld. Mot bakgrund av att genus- och könsmaktsperspektiv utgör centrala teoribildningar inom forskningsfältet ter sig en sådan inriktning rimlig.

Arbetsfördelning mellan RKC och ett nationellt forskningscentrum

Högskoleverket ser det som angeläget att utredningarnas förslag om ett ombildat RKC och ett nationellt forskningscentrum förverkligas. Vid en parallell läsning uppstår dock vissa frågetecken kring arbetsfördelningen mellan dessa båda centrum. Sverige är ett litet land, personellt och finansiellt. Att etablera nya akademiska inrättningar kräver eftertanke och noggrann planering. Överlappningar måste undvikas, en klar arbetsfördelning och samverkan bör eftersträvas. Högskoleverket vill således uppmana regeringen att se över förhållandet mellan de båda centrumen så att kraftsamling, inte splittring, blir resultatet. Vi vill också understryka vikten av att de uppgifter som tilldelas ett ombildat RKC och ett nationellt forskningscentrum relateras till den verksamhet som bedrivs vid Nationella sekterariatet för genusforskning.

Under följande rubriker ger vi exempel på områden där ansvars- och rollfördelningen mellan RKC och ett nationellt forskningscentrum måste förtydligas.

Utbildning

Nytt nationellt kunskapscentrum föreslår att RKC ska få i uppdrag att bedriva dels utbildning för studenter, dels fortbildning för relevanta yrkesgrupper. Man ska också se över behovet av fortbildning för lärare i relevanta yrkesutbildningar. *Slag i luften* instämmer i att RKC har en uppgift som utbildare. Samtidigt konstaterar man att även ett nationellt forskningscentrum ska kunna medverka i utbildning för studenter ("på högskolenivå") och i fortbildning för yrkesverksamma. Här tänker man sig att centrumets karaktär av forskningsinstitution ska garantera undervisningens vetenskapliga förankring. Detta gäller också för det samarbete med RKC man skisserar.

Forskning och samverkan

Enligt *Nytt nationellt kunskapscentrum* ska RKC dels bedriva egen forskning, dels samordna och informera om forskning. För att kunna fylla denna uppgift krävs ny forskarkompetens inom exempelvis samhällsvetenskap och juridik. Denna beskrivning kan jämföras med formuleringarna i *Slag i luften*. Där tilldelas, för det första, inte RKC utan det nationella forskningscentrumet rollen som forskningsinstitution. Om RKC skriver man att det har "ett uppdrag att fylla när det gäller utbildning och fortbildning, framför allt inom hälso- och sjukvården". För det andra ser vi hur *Slag i luften* placerar RKC inom det medicinska området. Det tycks alltså inte som om man delar uppfattningen att RKC bör vidga sin kompetens till att även omfatta samhällsvetenskap och juridik. För det tredje föreslår *Slag i luften* att ett nationellt forskningscentrum också ska syssla med utåtriktad verksamhet. Detta är en uppgift som *Nytt nationellt kunskapscentrum* direkt tilldelar RKC.

Beslut i ärendet har fattats av universitetskansler Sigbrit Franke, i närvaro av kanslichef Lennart Ståhle och avdelningschef Håkan Forsberg, efter föredragning av utredaren Maria Södling.

Sigbrit Franke

Maria Södling